

SPOLEČNÉ PROHLÁŠENÍ K UČENÍ O OSPRAVEDLNĚNÍ

Světový luterský svaz

Papežská rada pro jednotu křesťanů

Preamble

(1) Učení o ospravedlnění mělo pro luterskou reformaci 16. století ústřední význam. Platilo za „první a hlavní článek“¹ a zároveň za „řídící a soudní instanci všech částí křesťanského učení“.² Učení o ospravedlnění v jeho reformační podobě a speciálním hodnocení bylo zvláště zastáváno a hájeno proti římskokatolické teologii a církvi tehdejší doby, které zastávaly a hájily učení o ospravedlnění jiné povahy. V pohledu reformace právě v učení o ospravedlnění spočívalo jádro diskuse. Tak došlo k tomu, že jak v luterských vyznavačských spisech,³ tak v usneseních tridentského koncilu římskokatolické církve se objevují odsudky učení druhé strany; ty zůstávají dodnes v platnosti a působí rozdělení mezi církvemi.

(2) Učení o ospravedlnění si v luterské tradici uchovalo svůj zvláštní status. Proto od počátku zaujímalo důležité místo v dialogu luteránů s římskými katolíky.

(3) Zejména poukazujeme na tyto výsledné zprávy: „Evangelium a církev“ (1972),⁴ „Církev a ospravedlnění“ (1994),⁵ „Ospravedlnění vírou“ (1983)⁶

¹ Šmalkaldské články II, 1.

² „Rector et iudex super omnia genera doctrinarum“ (Luther, WA 39, I 705).

³ Poznamenejme, že některé luterské církve pokládají za závaznou jen Confessio Augustana a Lutherův Malý katechismus, v nichž není učení katolické církve ve věci ospravedlnění odsouzeno.

⁴ Zpráva evangelicko-luterské a římskokatolické studijní komise (tzv. zpráva z Malty), 1972. Všechny texty byly publikovány v: Harding Meyer + Hans Jörg Urban + Lukas Vischer: Dokumente wachsender Übereinstimmung I (Paderborn, Frankfurt 1983) = Growth in Agreement (New York, Geneva 1984).

⁵ Společná římskokatolická a evangelicko-luterská komise (Paderborn, Frankfurt 1983).

⁶ Lutersko-katolický dialog v USA (1983), in: Rechtfertigung im ökumenischen Dialog (Hg. von H. Meyer und G. Gassmann), Frankfurt 1987 (s. 107–200).

a na studii: „Lehrverurteilungen – kirchentrennend?“ (1986), zpracovanou pracovním kruhem evangelických a katolických teologů v Německu.⁷ Některé z těchto výsledků ekumenických dialogů se dočkaly oficiálního přijetí. Významným příkladem takovéto recepce je závazné stanovisko Spojené evangelicko-luterské církve v Německu (spolu s ostatními církvemi Evangelické církve Německa) ke studii „Lehrverurteilungen“, které bylo přijato nejvyšším stupněm církevního uznání r. 1994.⁸

(4) Všechny uvedené zprávy z dialogů o ospravedlnění a stanoviska k nim vykazují vysoký stupeň shody v přístupu i v závěrech. Je proto načase bilancovat a shrnout výsledky dialogů způsobem, který by přesně a stručně církve informoval o celkovém výsledku dialogů a zároveň jim umožnil se k nim závazně vyjádřit.

(5) To je záměrem tohoto Společného prohlášení. Prohlášení chce ukázat, že luterské církve, jež pod ně připojí svůj podpis, a římskokatolická církev⁹ napříště jsou s to vyjádřit společné pochopení našeho ospravedlnění Boží milostí skrze víru v Krista. Prohlášení neobsahuje vše, co jednotlivé církve učí o ospravedlnění. Vyjadřuje však konsensus v základních pravdách učení o ospravedlnění a ukazuje, že trvajících rozdíly v explikaci tohoto učení již netvoří důvod vzájemných odsudků.

(6) Naše prohlášení není novým, samostatným vyjádřením vedle dosavadních výsledků dialogů a neprosto je nemíni nahradit. Spíše odkazuje na uvedené texty a jejich argumentaci.

(7) Samy dialogy a stejně tak i toto prohlášení jsou nesený přesvědčením, že překonání dřívějších sporných otázek ani nezlehčuje bývalá rozdělení a odsudky, ani neuvádí v pochybnost naši vlastní minulost. Prohlášení je naopak určeno přesvědčením, že našim církvím se v průběhu dějin dostalo nových pohledů a že došlo k vývoji, který církvím nejen umožňuje, nýbrž od nich i vyžaduje hledět na rozdělující otázky a odsudky v novém světle.

⁷ K. Lehman + W. Pannenberg (Hg.): *Lehrverurteilungen – kirchentrennend?* Bd I: *Rechtfertigung, Sakramente und Amt im Zeitalter der Reformation und heute* (Freiburg, Göttingen 1986).

⁸ Společné stanovisko Arnoldsheinské konference, Spojené luterské církve a Německého výboru Světového luterského svazu k dokumentu „Lehrverurteilungen – kirchentrennend?“; uveřejněno v *Ökumenische Rundschau* 44 (1995), s. 99–102. Stanovisko vypracováno na základě vyjádření církví, viz: *Lehrverurteilungen im Gespräch. Die ersten offiziellen Stellungnahmen aus den evangelischen Kirchen in Deutschland*, Göttingen 1993.

⁹ Slovo „církev“ v tomto prohlášení respektuje sebepochopení zúčastněných církví; nezamýšlíme rozhodovat o všech souvisejících eklesiologických otázkách.

1. Biblické poselství o ospravedlnění

(8) K těmto novým pohledům nás přivedlo společné naslouchání Božímu slovu v Písmu svatém. Společně slyšíme evangelium, že „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (J 3,16). Toto radostné poselství je vyjádřeno v Písmu různými způsoby. Ve Starém zákoně slyšíme Boží slovo o lidské hříšnosti (Ž 51,1–5; Dan 9,5n; Kaz 8,9n; Ezd 9,6n) a o lidské neposlušnosti (Gn 3,1–19; Neh 9,16n.26) a také o spravedlnosti (Iz 46,13; 51,5–8 sr. 53,11; Jr 9,24) a o Božím soudu (Kaz 12,14; Ž 9,5n; 76,7–9).

(9) V Novém zákoně se setkáváme s rozličnými pojednáními o tématech „spravedlnost“ a „ospravedlnění“ – u Matouše (5,10; 6,33; 21,32), u Jana (16,8–11), v Listu židům (5,13; 10,37n), v epištole Jakubově (2,14–26).¹⁰ Také v pavlovských listech je dar spásy popisován různými způsoby, mj. jako „osvobození ke svobodě“ (Gal 5,1–13 sr. Ř 6,7), jako „smíření s Bohem“ (2K 5,18–21 sr. Ř 5,11), jako „pokoj s Bohem“ (Ř 5,1), jako „nové stvoření“ (2K 5,17), jako „život pro Boha v Kristu Ježíši“ (Ř 6,11.23), jako „posvěcení v Kristu Ježíši“ (sr. 1K 1,2; 1,30; 2K 1,1). Mezi těmito popisy vyniká pojem „ospravedlnění“ hříšníka Boží milostí skrze víru (Ř 3,23–25); toto označení získalo v době reformace přední místo.

(10) Pavel označuje evangelium za Boží moc k záchraně člověka, upadlého do moci hříchu, za poselství, které ohlašuje „spravedlnost Boží z víry k víře“ (Ř 1,16n) a které dává „ospravedlnění“ (Ř 3,21–31). Pavel zvěstuje Krista jako „naši spravedlnost“ (1K 1,30), když na vzkříšeného Pána vztahuje to, co Jeremiáš zvěstoval o Bohu (Jr 23,6). Všechny dimenze Kristova díla vykoupění spočívají svými kořeny v jeho smrti a vzkříšení, neboť on je „naším Pánem, jenž byl vydán pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění“ (Ř 4,25). Všichni lidé potřebují Boží spravedlnost, protože „všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy“ (Ř 3,23 sr. 1,18–3,20; 11,32; Gal 3,22). V epištole Galatským (3,6) a Římanům (4,3a) chápe Pavel víru Abrahama (Gn 15,6) jako víru v Boha, který ospravedlňuje hříšníka (Ř 4,5); Pavel se dovolává svědectví Starého zákona, aby podtrhl své evangelium, že tato spravedlnost bude přičtena všem, kdo jako Abraham důvěřují v Boží zaslíbení. „Spravedlivý bude živ z víry“ (Abk 2,4 sr. Gal 3,11; Ř 1,17).

¹⁰ Sr. zprávu z Malty č. 26–30; Ospravedlnění vírou č. 122–147. Z pověření dialogu o ospravedlnění v USA byla zkoumána svědectví nepavlovských spisů Reumannem, Righteousness in the NT – s reakcemi J. Fitzmeyera a J. D. Quinna (Philadelphia, New York 1982), s. 124–180. Výtěžky této studie byly shrnuty ve zprávě „Ospravedlnění vírou“ č. 139–142.

V pavlovských listech je Boží spravedlnost zároveň Boží mocí pro každého věřícího (Ř 1,16n). V Kristu se Boží spravedlnost stává naší (2K 5,21). Ospravedlnění se nám dostává skrze Ježíše Krista, kterého „ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří“ (Ř 3,25 sr. 3,21–28). „Milostí tedy jste spaseni skrze víru, je to Boží dar; není z vašich skutků“ (Ef 2,8n).

(11) Ospravedlnění je odpuštění hříchů (Ř 3,23–25; Sk 13,39; L 18,14), osvobození z moci hříchu a smrti (Ř 5, 12–21) a z prokletí zákona (Gal 3,10–14). Je to přijetí do obecenství s Bohem již nyní, v plnosti pak v budoucím Božím království (Ř 5,1). Spojuje s Kristem, s jeho smrtí a s jeho vzkříšením. Nastává přijetím Ducha sv. ve křtu jako včlenění do jeho těla (Ř 8,1n.9n; 1K 12,12n). To vše přichází jedinež od Boha pro Krista z milosti skrze víru v „evangelium o jeho Synu“ (Ř 1,1–3).

(12) Ti, kdo jsou ospravedlněni, žijí z víry, vyrůstající ze slova Kristova (Ř 10,17), a v činné lásce (Gal 5,6), jež je ovocem Ducha (Gal 5,22). Avšak protože zlá moc a žádost na věřící útočí uvnitř i vně (Ř 8,35–39; Gal 5,16–21), takže upadají do hříchu (1J 1,8.10), je potřebí, aby i věřící znovu a znovu naslouchali Božím zaslíbením, vyznávali své hříchy (1J 1,9), brali účast na Kristově těle a krvi a přijímali napomenutí žít spravedlivě v souladu s Boží vůlí. Proto říká apoštol těm, kdo byli ospravedlněni: „S bázní a chvěním uvádějte ve skutek své spasení. Neboť je to Bůh, který ve vás působí, že chcete i činíte, co se mu líbí“ (Fp 2,12n). Ono radostné poselství však zůstává v platnosti: „Nyní není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši“ (Ř 8,1) a v nichž je živ Kristus (Gal 2,20). Kristův „jediný čin spravedlnosti přinesl všem ospravedlnění a život“ (Ř 5,18).

2. Učení o ospravedlnění jako ekumenický problém

(13) Biblické učení o ospravedlnění bylo v 16. století vykládáno a aplikováno protilehlými způsoby; to bylo hlavním důvodem rozdělení západní církve a vedlo k vzájemným odsudkům. Proto je společné porozumění ospravedlnění pro překonání rozdělení tak zásadní a nezbytné. Přijetí poznatků biblické vědy, dějin teologie a dogmatu vedlo v ekumenickém dialogu po 2. vatikánském koncilu ke zřetelnému přiblížení stanovisek, takže v tomto Společném prohlášení je možné formulovat konsensus v základních pravdách učení o ospravedlnění a konstatovat, že příslušné odsudky ze 16. století již nepostihují dnešního partnera.

3. Společné pochopení ospravedlnění

(14) Společné naslouchání evangeliu v Písmu svatém a v neposlední řadě i teologické rozhovory mezi církvemi luterskými a církví římskokatolickou vedly ke shodě v pochopení ospravedlnění. Ta zahrnuje konsensus v základních pravdách; odchylné explikace v jednotlivých výpovědích jsou s tím kompatibilní.

(15) Naší společnou vírou je přesvědčení, že ospravedlnění je dílem Troj-jediného Boha. Otec poslal Syna na svět pro spasení hříšníků. Inkarnace, smrt a vzkříšení Ježíše Krista jsou základem a předpokladem ospravedlnění. Ospravedlnění tudíž znamená, že Kristus sám je naše spravedlnost, na níž podle vůle Otcovy a skrze Ducha sv. získáváme podíl. Společně vyznáváme: Toliko z milosti, ve víře ve spásné dílo Ježíše Krista, nikoli pro své zásluhy jsme u Boha přijati a dostává se nám Ducha sv., který obnovuje naše srdce a volá a vyzbrojuje nás k dobrým skutkům.¹¹

(16) Všichni lidé jsou povoláni ke spáse v Kristu. Jsme ospravedlňováni toliko Kristem, když tuto spásu přijímáme ve víře. Víra sama je zase Božím darem skrze Ducha sv.; ten ve společenství věřících působí ve Slovu a ve svátostech a zároveň věřící vede k oné obnově života, kterou Bůh přivede k plnosti ve věčném životě.

(17) Sdílíme společné přesvědčení, že zvěst o ospravedlnění nás zvláštním způsobem odkazuje k centru novozákonního svědectví o Božím spásném jednání v Kristu: Říká nám, že my jako hříšní lidé vděčíme za svůj nový život toliko odpouštějícímu a obnovujícímu Božímu milosrdenství, které jsme si žádným způsobem nezasloužili, nýbrž dostává se nám ho jako daru, který přijímáme ve víře.

(18) Proto učení o ospravedlnění, které toto poselství přijímá a rozvíjí, není jen jedním z dílčích kusů křesťanské věrouky. Stojí v bytostném vztahu ke všem pravdám víry, na něž je třeba pohlížet v jejich vnitřní souvislosti. Učení o ospravedlnění je kritériem, jehož se nelze vzdát a které chce veškeré učení i praxi církve ustavičně orientovat na Krista. Když luteráni zdůrazňují jedinečný význam tohoto kritéria, nepopírají vzájemný souvis a význam všech pravd víry. Když se katolíci cítí vázání několika kritérii, nepopírají speciální funkci zvěsti o ospravedlnění. Luteráni i katolíci mají společný cíl ve všem vyznávat Krista, jemuž je třeba nadevše důvěřovat jako jedinému Prostředníku (1Tm 2,5n), skrze kterého se v Duchu sv. dává Bůh sám a vylévá své obnovující dary.

¹¹ Sr.: Alle unter einem Christus, č. 14 (Dokumente I, s. 323–328).

4. Explikace společného pochopení ospravedlnění

4.1. Lidská bezmoc a hřích ve vztahu k ospravedlnění

(19) Společně vyznáváme, že člověk je ve věci svého spasení zcela odkázán na zachraňující Boží milost. Svoboda, kterou má vůči lidem a věcem tohoto světa, není svobodou ve vztahu k jeho spasení. To znamená, že stojí jako hříšník pod Božím soudem a není schopen sám od sebe se obrátit k Bohu o záchranu, ani si své ospravedlnění před Bohem zasloužit, ani dosáhnout spasení z vlastních sil. Ospravedlnění se uskutečňuje toliko z milosti. Protože katolíci a luteráni toto společně vyznávají, může být platně řečeno:

(20) Když katolíci řeknou, že člověk v přípravě na ospravedlnění a jeho přijetí „spolupůsobí“ svým souhlasem s Božím ospravedlňujícím jednáním, pak již v takovém osobním souhlasu spatřují působení milosti, a ne jednání člověka z jeho vlastních sil.

(21) Podle luterského pojetí je člověk neschopen spolupůsobit při své záchraně, protože se jako hříšník Bohu a jeho záchraněmu jednání aktivně vzpírá. Luteráni nepopírají, že člověk může působení milosti odmítnout. Když zdůrazňují, že člověk může ospravedlnění jenom přijmout (*mere passive*), popírají tím každou možnost vlastního přispění člověka k jeho ospravedlnění, ne však jeho osobní zúčastněnost ve víře, působené Božím slovem.

4.2. Ospravedlnění forensní (odpuštění hříchů) a efektivní (člověk je spravedlivým učiněn)

(22) Společně vyznáváme, že Bůh z milosti člověku odpouští hříchy a zároveň jej osvobozuje od zotročující moci hříchu a dává mu nový život v Kristu. Když člověk má vírou podíl v Kristu, nepočítá mu Bůh jeho hřích a působí v něm Duchem sv. činnou lásku. Oba aspekty jednání milostivého Boha od sebe nesmí být oddělovány. Patří dohromady tak, že člověk je ve víře spojen s Kristem, který svou osobou je naše spravedlnost (1K 1,30): jak odpuštění hříchů, tak spásná a posvěcující přítomnost Boha. Protože luteráni a katolíci toto společně vyznávají, může být platně řečeno:

(23) Když luteráni zdůrazňují, že spravedlnost Kristova je naší spravedlností, chtějí především zastávat to, že hříšník ve slovu odpuštění dostává v Kristu spravedlnost před Bohem jako dar a že jeho život se obnovuje jen ve spojení s Kristem. Když říkají, že Boží milost je odpouštějící láskou (Boží přízeň),¹² nepopírají tím obnovení života křesťana, nýbrž chtějí vyjádřit, že ospravedlnění není závislé na lidské součinnosti, ani na obnově života působením milosti v člověku.

(24) Když katolíci zdůrazňují, že věřícímu se skrze přijetí milosti dostává daru vnitřního obnovení, chtějí zastávat to, že Boží odpouštějící milost je vždycky spojena s darem nového života, projevujícího se v činné lásce v Duchu sv.; tím však nepopírají, že Boží dar milosti zůstává nezávislý na lidské součinnosti.

4.3. Ospravedlnění skrze víru a z milosti

(25) Společně vyznáváme, že hříšník je ospravedlňován skrze víru ve spásné Boží jednání v Kristu; tato spása je mu darována Duchem sv. ve křtu jako základ jeho celého křesťanského života. Člověk v ospravedlňující víře důvěřuje v Boží milostivé zaslíbení; tato víra zahrnuje naději v Bohu a lásku k Bohu. Tato víra je činná v lásce; proto křesťan nemůže a nesmí zůstat bez skutků. Ale vše, co v člověku svobodnému daru víry předchází a po něm následuje, nezakládá ospravedlnění ani nevytváří zásluhu.

(26) Podle luterského chápání Bůh ospravedlňuje hříšníka v pouhé víře (*sola fide*). Ve víře člověk zcela důvěřuje Stvořiteli a Vykupiteli a je tak v obecenství s ním. Víru působí sám Bůh tím, že svým tvůrčím slovem takovou důvěru vyvolá. Protože tento Boží čin je nové stvoření, týká se všech rozměrů osoby a vede k životu v naději a lásce. V učení o „ospravedlnění pouhou vírou“ se odlišuje ospravedlnění a obnova života, která z ospravedlnění nutně vyplývá a bez níž víra nemůže být, avšak obojí se navzájem neodlučuje. Je tím dána základna, z níž ona obnova vychází. Z Boží lásky, která je člověku v ospravedlnění darována, vyrůstá obnova života. Ospravedlnění a obnova jsou spojeny skrze Krista, ve víře přítomného.

(27) Také v katolickém chápání je pro ospravedlnění víra základem; bez ní není ospravedlnění. Člověk je jako posluchač Slova a jako věřící ospravedlňován skrze křest. Ospravedlněním hříšníka je to, že jsou mu odpuštěny hříchy; to, že se stal spravedlivým skrze ospravedlňující milost, která nás činí Božími dětmi. V ospravedlnění přijímají ti, jimž se ho dostalo, od Krista víru, lásku a naději a tak jsou přijati do obecenství s ním.¹² Tento nový osobní vztah k Bohu je založen zcela a úplně v Boží milosti a zůstává trvale závislý na spásném a tvůrčím působení milostivého Boha, který je věrný sám sobě a na nějž se člověk může spolehnout. Proto se ospravedlňující milost nikdy nemůže stát majetkem člověka, na něž by se

¹² Luther, WA 8, 106.

¹³ Sr. DS 1530.

před Bohem mohl odvolávat. Když se v katolickém pojetí zdůrazňuje obnova života působením ospravedlňující milosti, pak je tato obnova ve víře, naději a lásce trvale odkázána na bezednou Boží milost a nepřispívá k ospravedlnění ničím, čím bychom se před Bohem mohli chlubit (Ř 3,27).

4.4. Hříšnost ospravedlněných

(28) Společně vyznáváme, že Duch sv. ve křtu připojuje člověka ke Kristu, ospravedlňuje jej a skutečně obnovuje. Člověk však přesto zůstává po celý život stále odkázán na nepodmíněně ospravedlňující Boží milost. Je vystaven útočící moci a náporu hříchu (sr. Ř 6,12–14). Není vyjmut z celoživotního zápasu proti sobecké žádostivosti starého člověka, která Bohu odporuje (sr. Gal 5,16; Ř 7,7.10). Také ospravedlněný musí v Modlitbě Páně denně prosit o odpuštění (Mt 6,12; 1J 1,9), je znovu a znovu volán k obrácení a pokání a znovu a znovu se mu odpuštění dostává.

(29) Luteráni tomu rozumějí v tom smyslu, že křesťan je „zároveň spravedlivý, zároveň hříšník“. Je spravedlivý zcela, protože Bůh mu skrze Slovo a svátost hřích odpouští a dává mu spravedlnost Kristovu, kterou on si přivlastňuje vírou, a tak jej v Kristu činí před sebou spravedlivým. Hledí-li však na sebe, poznává skrze Zákon, že zároveň zůstává zcela hříšným, že hřích v něm ještě má přibýtek (1J 1,8; Ř 7,17.20); stále znovu skládá důvěru ve falešné bohy a Boha nemiluje onou celistvou láskou, kterou od něj Stvořitel vyžaduje (Dt 6,5; Mt 22,36–40 par.). Toto protivení se Bohu je skutečným hříchem. Zotročující moc hříchu však je přece zásluhou Kristovou zlomena: Není to již hřích, který člověka opanuje, protože byl opanován Kristem, s nímž je ospravedlněný ve víře spojen. Tak křesťan, pokud žije na zemi, může alespoň zčásti žít životem ve spravedlnosti. Navzdory hříchu není již oddělen od Boha, protože mu, křtem a Duchem sv. znovuzrozenému, v každodenním návratu ke křtu je hřích odpouštěn. Jeho hřích mu již nepřináší zatracení a věčnou smrt. Když tedy luteráni říkají, že ospravedlněný člověk je také hříšníkem a že jeho odpor vůči Bohu je opravdu hříchem, pak nepopírají, že je, navzdory svému hříchu, v Kristu spojen s Bohem a že jeho hřích je hřích opanovaný. V tom jsou zajedno s římskokatolickou stranou, přes rozdílné pochopení hříchu ospravedlněných.

(30) Katolíci zastávají pojetí, že milost Ježíše Krista, propůjčená ve křtu, smývá vše, co je „vskutku“ hříchem a co zasluhuje zatracení (Ř 8,1),¹⁴ že však v člověku zůstává „*concupiscentia*“, žádostivý sklon z hříchu vyvě-

¹⁴ Sr. DS 1515.

rající a k hříchu nutící. Ježto však podle katolického pojetí patří k tomu, aby se hřích aktuálně uskutečnil, určitý osobní prvek, nepovažují tento sklon za hřích ve vlastním slova smyslu. Tím nemíní popírat, že tento sklon neodpovídá původnímu Božímu záměru pro člověka, ani to, že tento sklon je objektivně odporem vůči Bohu a předmětem celoživotního zápasu. Ve vděčnosti za vykoupění Kristem chtějí zdůraznit, že tento Božímu záměru odporující sklon nezasluhuje trest věčné smrti¹⁵ a ospravedlněného člověka neodděluje od Boha. Když však se ospravedlněný z vlastní vůle odděluje od Boha, nepostačí návrat k zachovávaní přikázání, nýbrž je potřebí, aby ve svátosti smíření přijal odpuštění a smír skrze slovo odpuštění, kterého se mu dostává díky Božímu dílu smíření v Kristu.

4.5. *Zákon a evangelium*

(31) Společně vyznáváme, že člověk je ospravedlňován vírou v evangelium „bez skutků Zákona“ (Ř 3,28). Kristus zákon naplnil a jako cestu spasení překonal svou smrtí a svým vzkříšením. Zároveň vyznáváme, že Boží přikázání zůstávají pro ospravedlněného v platnosti a že Kristus svým slovem a životem vyjádřil Boží vůli, která je normou i pro jednání ospravedlněného člověka.

(32) Luteráni upozorňují, že pro pochopení ospravedlnění je podstatné Zákon a evangelium odlišovat a řádně navzájem přiřazovat. Zákon v teologickém užití je požadavek a obžaloba, pod níž stojí po celý život každý člověk, také křesťan; odhaluje jeho hřích, aby se ve víře v evangelium zcela upnul k Božímu milosrdenství v Kristu, jež jediné jej ospravedlňuje.

(33) Protože Zákon jako cesta spásy byl evangeliem naplněn a překonán, mohou katolíci říci, že Kristus není Zákonodárce po způsobu Mojžíše. Když katolíci zdůrazňují, že ospravedlněný člověk je vázán poslušností Božích přikázání, pak tím nepopírají, že milost věčného života je Božím dětem zaslíbena z Božího slitování skrze Ježíše Krista.¹⁶

4.6. *Jistota spásy*

(34) Společně vyznáváme, že věřící se mohou spustit na Boží milosrdenství a na jeho zaslíbení. Navzdory vlastní slabosti a četným ohrožením své víry

¹⁵ Tamt.

¹⁶ Sr. DS 1545.

mohou díky smrti a vzkříšení Krista stavět na účinném slibu Boží milosti ve Slovu a svátosti a být si touto milostí jisti.

(35) To podtrhli zvláště reformátoři: V pokušeních nemá hledět víra sama na sebe, nýbrž pouze na Krista a k němu samému mít důvěru. Věřící jsou si v této důvěře v Boží zaslíbení spásy jisti, třebaže v pohledu na sebe nikdy.

(36) Katolíci sdílejí tento záměr reformátorů založit víru na objektivní skutečnosti Kristových zaslíbení, odhlížet od vlastních zkušeností a spolehnout se jen na slovo Kristova zaslíbení (sr. Mt 16,19; 18,18). Na druhém vatikánském koncilu vyhlásují, že víra znamená, že se celý člověk svobodně odevzdává Bohu,¹⁷ který nás vysvobozuje z temnot hříchu a smrti a křísí k věčnému životu.¹⁸ V tomto smyslu není možno věřit v Boha a zároveň pokládat jeho slova za nespolehlivá. Nikdo nesmí pochybovat o Božím milosrdenství a o Kristově zásluze. Ale každý může mít starost o své spasení, když hledí na své slabosti a nedostatečnosti. Věřící, i když ví o svých selháních, smí mít jistotu, že Bůh si přeje jeho spasení.

4.7. Dobré skutky ospravedlněných

(37) Společně vyznáváme, že dobré skutky, tj. křesťanský život ve víře, naději a lásce, přicházejí po ospravedlnění jako jeho plody. Když ospravedlněný člověk žije v Kristu a jedná v přijaté milosti, přináší – biblicky řečeno – dobré ovoce. Tento důsledek ospravedlnění je pro křesťana, který po celý život zápasí proti hříchu, zároveň závazkem, který má uskutečnit. Proto Ježíš a apoštolské spisy nabádají křesťany, aby činili skutky lásky.

(38) Podle katolického pojetí dobré skutky, naplněné milostí a Duchem sv., přispívají k růstu v milosti natolik, že spravedlnost od Boha přijatá je uchováвана a společenství s Kristem prohlubováno. Když katolíci trvají na „zásluhovosti“ dobrých skutků, pak tím chtějí říci, že těmto skutkům je podle biblického svědectví zaslíbena odplata v nebesích. Chtějí zdůraznit odpovědnost člověka za jeho jednání, ne však popřít, že dobré skutky jsou svou podstatou darem; a už vůbec ne tvrdit, že ospravedlnění samo není nezaslouženým darem Boží milosti.

(39) Také mezi luterány existuje myšlenka zachování milosti a růstu v milosti a víře. Zdůrazňují ovšem, že spravedlnost jakožto přijetí u Boha a účastenství ve spravedlnosti Kristově je vždy dokonalá; říkají však

¹⁷ Konstituce Dei verbum 5.

¹⁸ Tamt. 4.

zároveň, že její působení v křesťanském životě může růst. Když pohlížejí na dobré skutky křesťana jako na „plody“ a „známky“ ospravedlnění, ne jako na vlastní „zásluhy“, pak chápou věčný život podle Nového zákona jako „odměnu“ nezaslouženou, jako naplnění Božího slibu věřícím.

5. Význam a dosah dosaženého konsensu

(40) Pochopení učení o ospravedlnění, jak bylo vyloženo v tomto prohlášení, ukazuje, že mezi luterány a katolíky existuje konsensus v základních pravdách tohoto učení. V jeho světle jsou rozdíly v jazyku, v teologickém vypracování a v důrazech, popsané v odstavcích 18–39, snesitelné. Proto jsou luterské a katolické explikace víry v ospravedlnění při své odlišnosti vůči sobě navzájem otevřeny a neruší konsensus v základních pravdách.

(41) Vzájemné odsudky 16. století, pokud se vztahují na učení o ospravedlnění, se tím jeví v novém světle. Na učení luterské církve, předložené v tomto prohlášení, se nevztahují odsudky tridentského koncilu. Odsudky luterských vyznavačských spisů se nevztahují na učení římskokatolické církve vyložené v tomto prohlášení.

(42) Tím se odsudkům ve věci učení o ospravedlnění nebere nic z jejich vážnosti. Některé z nich nebyly bezpředmětné: mají „význam blahodárných varování“, kterým musíme v učení i v praxi věnovat pozornost.¹⁹

(43) Náš souhlas v základních pravdách učení o ospravedlnění se musí projevit a osvědčit v životě církvi. V tomto ohledu existují ještě články různé závažnosti, které vyžadují dalšího vyjasnění; týkají se mj. vztahu mezi Božím slovem a učním církve a učení o církvi, o autoritě v církvi, o její jednotě, o úřadu v církvi a konečně se týkají i vztahu mezi učním o ospravedlnění a sociální etikou. Jsme přesvědčeni, že dosažené společné pochopení nabízí pro vyjasnění těchto otázek nosnou základnu. Luterské církve a církev římskokatolická i nadále budou usilovat o to, aby prohloubily společné pochopení a plodně je uplatnily v učení a životě církvi.

(44) Děkujeme Pánu za tento rozhodný krok k překonání rozdělení církvi. Prosíme Ducha sv., aby nás vedl k oné viditelné jednotě, která je Kristovou vůlí.

*z německého a anglického originálu
přeložil Pavel Filipi*

¹⁹ Lehrverurteilungen – kirchentrennend? 32.